

Иван Р. Димитријевић

Факултет безбедности, Универзитет у Београду

Милан Липовац

Факултет безбедности, Универзитет у Београду

НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ: АНАЛИЗА ЕКСПОЗЕА МАНДАТАРА ВЛАДЕ ОД 2007. ДО 2017. ГОДИНЕ

Сажетак

У претходном истраживању бавили смо се националним интересом као аналитичким концептом, направили детаљан преглед становишта релевантних аутора и дали предлоге за анализу националног интереса Републике Србије. Овај рад представља логичан наставак претходног, јер обухвата настојање да се квалитативном анализом експозеа (програма рада Владе) мандатара Владе од 2007. до 2017. године утврде национални интереси Републике Србије. Основни циљ овог рада је провера сазнајног потенцијала појма национални интерес, а основна претпоставка је да се национални интерес малих држава везује за оно што реалисти означавају као „круто језгро националног интереса“, односно на опстанак. Зато ће ова претпоставка бити проверавана на случају Републике Србије, док ће као оквир за анализу бити коришћена прилагођена Нектерлајнова матрица која омогућава самеравање основних националних интереса (одбрамбени, економски, регионални и идеолошки интереси) према њиховом интензитету.

Кључне речи: мале државе, национални интерес, „круто језгро“, аналитички концепт, експозеи мандатара Владе, Република Србија

1. НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ МАЛИХ ДРЖАВА

Изучавање понашања малих држава, које располажу минималним капацитетима моћи, у теоријама међународних односа везује се са период успостављања ове научне дисциплине. Прве радове на ову тему, из 1960-их година¹⁾, објавили су Роберт Ротштајн (*Robert Rothstein*),²⁾ Анет Фокс (*Annette B. Fox*)³⁾ и Роберт Кохејн (*Robert O. Keohane*).⁴⁾ Кохејн је у раду „Дилеме Лилипутанаца“, уз осврт на поменуте ауторе, уочио да мале државе, примарно због Покрета несврстаних, постају уочљив актер међународних односа у ери која је била обележена све већим разликама војне моћи између држава, посебно између великих и малих држава.⁵⁾ Због тога је инсистирао на њиховом проучавању: „уколико Лилипутанци могу свезати Гуливера или га присилити да се бори за њих, онда морају бити проучавани подједнако пажљиво као и цинови“. ⁶⁾ Питер Баер (*Peter R. Baehr*) у свом раду⁷⁾ примећује да су 1950-е и 1960-е године, захваљујући таласу деколонизације афричких и у мањој мери азијских земаља, такође допринеле повећаном интересовању за питање малих држава.

Миријам Елман (*Miriam F. Elman*) је истицала да је у теоријама међународних односа запостављено проучавање малих држава, јер су истраживачи претпостављали да се понашање малих држава може изучавати преко ефеката међународног система. Она је покушала то да објасни на следећи начин:

„...пошто су мале државе више преокупиране опстанком (...), оне су углавном суочене са спољним претњама по опстанак, па ће спољна политика одсликавати обазривост према ограничењи-

-
- 1) Потреба академске заједнице да се бави изучавањем малих држава највероватније је била подстакнута оснивањем Покрета несврстаних 1961. кад блоковски неопредељене државе постају значајан фактор у међународним односима током Хладног рата.
 - 2) Robert L. Rothstein, *Alignment, Nonalignment, and Small Powers: 1945-1965*, Institute of War and Peace Studies, School of International Affairs, Columbia University, 1966.
 - 3) Annette B. Fox, “The Small States in the International System, 1919-1969”, *International Journal*, Toronto, 4/1969, стр. 751-764.
 - 4) Robert O. Keohane, “Lilliputians’ Dilemma: Small States in International Politics”, *International Organization*, 2/1969, стр. 291-310.
 - 5) Исто, стр. 291.
 - 6) Исто, стр. 310.
 - 7) Peter R. Baehr, “Small States: A Tool for Analysis?”, *World Politics*, Cambridge University Press, 3/1975, стр. 456-466.

ма међународног окружења, и спољнополитички циљеви ће бити мање ограничени од стране унутрашњеполитичких процеса.⁸⁾

Проучавање понашања малих држава се најчешће реализује применом једног или више теоријских појмова (или аналитичких концепата) међународних односа и студија безбедности, од којих су најважнији (и најчешће коришћени) национални интерес, моћ државе, снага државе, сарадња, идентитет, еманципација итд. Примена ових појмова омогућава расветљавање посебне димензије у односима између држава, постављање одређених претпоставки, спровођење истраживања и извлачење закључака које је могуће у већој или мањој мери уопштавати. Национални интерес свакако представља један од кључних, а према појединим реалистима и најважнији појам међународним односима и студијама безбедности, док се примена овог појма најчешће везује за трагање за одговором на питање: Шта је то што државе заиста желе да остваре у односу на друге државе?

2. НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕС КАО АНАЛИТИЧКИ КОНЦЕПТ

У претходном раду⁹⁾ бавили смо се досадашњим разматрањима појма национални интерес, превасходно у оквиру реалистичког приступа, и указали смо на два могућа начина његове примене— као средства политичке акције и средства политичке анализе. Као аналитички концепт, појам је био у средишту фокуса Џозефа Френкела¹⁰⁾ (*Joseph Frankel*) и Доналда Нектерлајна¹¹⁾ (*Donald E. Nuechterlein*). Провера оваквог начина употребе појма национални интерес, тј. провера његовог сазнајног потенцијала је основни циљ овог рада.

Из перспективе указивања на разлику између националног интереса као средства за политичку акцију и као средства за по-

8) Miriam F. Elman, "The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in Its Own Backyard", *British Journal of Political Science*, Cambridge University Press, No. 2/1995, стр. 175.

9) Милан Липовац, Иван Р. Димитријевић, „Национални интерес као аналитички концепт: могућности за анализу националног интереса Србије“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 4/2015, стр. 87-108.

10) Joseph Frankel, *National Interest*, Praeger Publishers, New York, 1970.

11) Donald E. Nuechterlein, "National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making", *British Journal of International Studies*, Political Studies Association, London, No. 3/1976, стр. 246-266.

литичку анализу, Френкел предлаже дефинисање националног интереса кроз три нивоа класификације.¹²⁾ Френкел¹³⁾ је предложио поделу у којој је направио разлику између три начина употребе националног интереса: 1) *аспирацијски интереси*, 2) *операционални интереси* и 3) *експланаторни/полемички*,¹⁴⁾ а затим је понудио утврђивање димензија националног интереса:¹⁵⁾ 1) *контекст*: стратегијски/војни, политички/дипломатски, економски интереси,¹⁶⁾ 2) *салијентност*: значај, истакнутост, хитност и интензитет интереса,¹⁷⁾ 3) *захват*: геополитички чиниоци, капацитети државе за акцију, воља политичких лидера.¹⁸⁾ Френкел је такође развио и димензије *другог реда* које имају улогу обликовања димензија првог - просторна и временска димензија, и димензија виталних интереса.¹⁹⁾

Насупрот њему, Нектерлајн²⁰⁾ је развио једноставније одређење по коме „национални интерес означава перцепиране потребе и жеље једне суверене државе у односу на друге суверене државе које чине спољно окружење“²¹⁾ с тим да он даје и појашњења. Кад је у питању *перцепција* (државних потреба), „она претпоставља да су одлуке о томе шта је национални интерес резултат политичког процеса у коме доносиоци одлука могу да имају различите погледе на то шта је интерес, али да се на крају своди на закључак о значају конкретног питања“.²²⁾

Политичке организације као неизбежни учесници процеса доношења политичких одлука на нивоу државе склоне су субјективној перцепцији потреба државе из различитих разлога. Ово је

12) Младен Бајагић, Маја Ружић, „Концепт националног интереса у теорији међународних односа“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2014, стр. 165.

13) Joseph Frankel, *National Interest*, нав. дело. Према: Simon Williams, *The Role of the National Interest in the National Security Debate* (PhD), Royal College of Defence Studies, London, 2012, стр. 28.

14) Исто, стр. 35.

15) Исто, стр. 29.

16) Исто, стр. 54-61.

17) Исто, стр. 61-67.

18) Исто, стр. 67-72.

19) Joseph Frankel, *National Interest*, нав. дело, стр. 73-93.

20) Donald E. Nuechterlein, “National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making”, нав. дело, стр. 246-266.

21) Исто, стр. 247.

22) Исто.

посебно евидентно у слабир и/или младим (неизграђеним) демократијама у којима се интерес политичких партија често поистоветује са националним интересима. Свакако је и сам Нектерлајн био свестан ограничења овако одређеног националног интереса, те је као представник приступа националном интересу као аналитичком концепту, понудио два критеријума за поделу интереса, а који нам могу бити од користи за анализу.

Према првом критеријуму, национални интереси су подељени на четири основне потребе или захтеве који чине потпорне ступеве спољне политике неке државе. Нектерлајн их назива *основним националним интересима*, и наводи их:²³⁾ 1) *одбрамбени интереси*, којима се обухвата „заштита државе и њених грађана од претње физичким насиљем које би дошло од друге државе и/или од спољне претње по систем власти“²⁴⁾; 2) *економски интереси*, који подразумевају „унапређење економског благостања државе у односу са другим државама“²⁵⁾; 3) *интереси светског поретка*, „одржање међународног политичког и економског система у коме се државе могу осећати сигурно, и у коме њени грађани и привреда могу нормално да функционишу ван њених граница“²⁶⁾; 4) *идеолошки интереси*, „заштита и унапређење вредности које грађани државе деле и за које верују да су универзално добро“.²⁷⁾

Други критеријум за поделу односи се на разлику у односу доносилаца одлука према одређеним међународним проблемима (питањима), према догађајима у другим државама, односно значају који им придају:²⁸⁾ 1) *егзистенцијални* (критични); 2) *витални* (опасни); 3) *важни* (озбиљни); 4) *маргинални* (узнемирујући).

Обе матрице провераване су на догађајима који су инволвирали суперсиле и велике силе током и непосредно након Хладног рата, те овај оквир за анализу изворно није применљив на мале државе. Нектерлајнова матрица и данас представља широко коришћен оквир за анализу националних интереса, а најновији при-

23) Редослед ни у ком случају не треба да одређује приоритет наведених интереса, мада, уколико се поставимо у перспективу непостојања капацитета за одбрану државе, преостала три интереса постају небитна (Donald E. Nuechterlein, "National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making", нав. дело, стр. 248), те би одбрамбени интереси били „први међу једнакима“.

24) Исто, стр. 248.

25) Исто.

26) Исто.

27) Исто.

28) Исто, стр. 248-249.

мери се везују за радове објављене у протеклих годину дана.²⁹⁾ Ипак, имајући у виду радове и налазе до којих долазе истраживачи који примењују Нектерлајнову матрицу, јача уверење да је овај аналитички оквир, односно матрица примеренија за проучавање националних интереса великих сила (и суперсила). Наиме, питања „интереса светског поретка“ и „идеолошких интереса“ схваћених и проучаваних у јеку хладноратовске конфронтације два пола, или данас када теоретичари све чешће истичу деклинацију моћи САД, а Кину и Русију представљају као главне изазиваче, као да нису применљива на мале државе и њихове националне интересе. Зато се као логичан захтев намеће адаптација Нектерлајнове матрице коју би требало прилагодити природи, тј. капацитетима малих држава и онемо што те државе могу пројектовати као националне интересе.

Једно од решења било би свођење опсега националних интереса малих држава на рационалну меру, па би се „интереси светског поретка“ могли заменити „регионалним интересима“, јер мале државе немају глобални домашај моћи, већ у најбољем случају могу утицати на односе у региону и бити погођене регионалним проблемима.³⁰⁾ Одбрамбени интереси би у том случају обухватили и интересе који су везани за учешће или претпостављено учешће Србије у безбедносним и одбрамбеним интеграцијама (ЕУ, ПЗМ, НАТО, ОДКБ), док би економски интереси подразумевали и оне везане за учешће у економским интеграцијама (превасходно у ЕУ). За испитивање националних интереса Републике Србије стога ће бити коришћена адаптирана верзија Нектерлајнове матрице у којој су укрштени основни интереси и интензитет значаја који им припадају доносиоци државних/политичких одлука, односно креатори безбедносне политике (табела 1).

29) Најновији радови у којима је коришћена ова матрица су: Lance L.P. Gore, “Forging a Sino–Russo Alliance: Analysis with a Hybrid Theoretical Framework”, *China: An International Journal*, National University of Singapore, no. 1/2017, стр. 140-162; Valerica-Iulian Sarateanu, *State behavior during the Ukrainian crisis: the perspectives of Romania, France, and the United States*, US Army School for Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, 2016.

30) У одабраној студији случаја, односно у случају Републике Србије, регионални интереси би обухватили интересе на „Западном Балкану“ (у смислу политичког конструкта који не постоји као географски одређен регион).

Табела 1. Адаптирана Нектерлајнова матрица за анализу националних интереса

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)				
Витални (опасни)				
Важни (озбиљни)				
Маргинални (узнемирујући)				

3. АНАЛИЗА ЕКСПОЗЕА МАНДАТАРА ВЛАДЕ ОД 2007. ДО 2017. ГОДИНЕ

Претходним радом³¹⁾ обухваћена је и анализа националних интереса у Стратегији националне безбедности Републике Србије,³²⁾ а истакнути су и одређени недостаци у погледу употребе стратешких докумената као садржаја за анализу националних интереса. Принципијелни недостаци примене стратешких докумената у овој врсти анализе односе се на општост ових докумената, као и временски оквир у коме би требало да важе (пет или више година). Као конкретан недостатак у примени Стратегије као садржаја за анализу националних интереса, може се истаћи то што је писана 2008. године, а усвојена 2009. године и што је једина стратегија тог типа у Републици Србији до данас. Због тога, Стратегија не може представљати довољно динамичан садржај који би се прилагођавао конкретним потребама, околностима и променама у унутрашњем и спољном окружењу, а које би се консеквентно одразиле на евентуалне промене националних интереса Републике Србије у протеклих деценију или две.³³⁾

31) Милан Липовац, Иван Р. Димитријевић, „Национални интерес као аналитички концепт: могућности за анализу националног интереса Србије“, нав. дело.

32) Стратегија националне безбедности Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 88/09.

33) Ипак, резултати анализе садржаја Стратегије националне безбедности у погледу националних интереса, могу послужити као смерница и/или параметар за поређење са националним интересима представљеним у неким другим садржајима, попут експозеа

Постоји неколико разлога којима се аргументује одлука за коришћење експозеа мандатара владе као садржаја за анализу националних интереса: 1) експозеи пружају више садржаја за анализу, 2) обухватају шири временски оквир, 3) покривају више политичких актера, односно доносилаца одлука који операционализују политику/политике националне безбедности, а могу да садрже и коментаре политика претходних влада, 4) осетљивији су на политичке промене и однос политичких снага у држави, него стратегијска документа, и 5) пружају увид у конкретне регионалне и глобалне проблеме у датом тренутку.³⁴⁾

Имајући ово у виду, основна претпоставка да се национални интереси малих држава везују за „круто језгро“, биће проверавана квалитативном анализом садржаја експозеа мандатара Владе Републике Србије од 2007. године до данас (Војислава Коштунице 2007, Мирка Цветковића 2008. и 2011, Ивице Дачића 2012. и 2013, Александра Вучића 2014. и 2016, и Ане Брнабић 2017. године).

Адаптирана Нектерлајнова матрица такође омогућава самеравање значаја који доносиоци одлука, у овом случају мандатари влада, придају сваком од националних интереса, односно „приоритета рада Владе“, „програмских циљева“, „општих циљева“ и сличних формулација које користе у експозеима. Ово у ствари значи да се експозеи мандатара могу поделити на целине задатих циљева (услова за испуњење, идентификације постојећих проблема, програмских принципа итд.), који се даље могу поделити у категорије трајних и променљивих интереса и мапирати по значају који им сваки мандатар даје.³⁵⁾ Циљ анализе експозеа за дати период био би тражење одговора на опште питање: „Како доносиоци одлука схватају национални интерес и да ли то одговара начину на који је он као појам одређен у науци о међународним односима и студијама безбедности?“, и посебно питање које произлази из студије случаја: „Како доносиоци одлука у Републици Србији одређују национални интерес и да ли се то одређење своди на његово ‘круто језгро’?“

мандатара Владе или званичних изјава/саопштења доносилаца одлука и креатора безбедносне политике.

34) Милан Липовац, Иван Р. Димитријевић, „Национални интерес као аналитички концепт: могућности за анализу националног интереса Србије“, нав. дело, стр. 102-103.

35) Исто, стр. 103.

3.1. Други експозе мандатара Војислава Коштуница (15. мај 2007.)

Истеком Београдског споразума стекли су се услови за референдум о изласку Црне Горе из ДЗ СЦГ, чиме је 2006. године Република Србија „стекла“ самосталност, након чега је усвојен нови Устав. У истом периоду усвојен је и Споразум о специјалним паралелним везама Републике Србије и Републике Српске, док је крајем 2006. Србија приступила програму Партнерство за мир. Ванредни парламентарни избори одржани су јануара 2007. године, након чега је за мандатара нове Владе поново предложен Војислав Коштуница.

Као и у првом експозеу из 2004. године Коштуница на прво место по значају ставља питање КиМ, односно питање територијалног интегритета: „Ако треба да истакнем један и највиши циљ ове Владе, он свакако гласи: у Србији, у сваком њеном делу, и у Грачаници, и у Косовској Митровици, и у Бујановцу, и у Књажевцу, и у Лозници, и у Суботици, дакле у сваком делу Србије мора да се живи боље, мирније, сигурније, мора бити више посла за грађане, а њихов укупни стандард живота мора бити бољи“.³⁶⁾

У вези са (националним) интересима, односно „програмским принципима Владине политике“ мандатар Коштуница истакао је следеће: „...странке које образују Владу одлучиле су да интерес државе, нације и грађана ставе изнад међусобних партијских разлика и страначких интереса. Постигли смо пуну сагласност око пет кључних програмских принципа Владине политике: ти принципи се односе на питања Косова и Метохије, европских интеграција, сарадње са Трибуналом у Хагу, социјалне и економске политике и борбе против криминала и корупције“³⁷⁾ (табела 2).

36) *Експозе Војислава Коштуница (15. мај 2007)*, Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.

37) Исто.

Табела 2. Анализа другог експозеа Војислава Коштунице (2007)

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Питање Косова и Метохије Борба против криминала и корупције	/	Специјалне и паралелне везе са Републиком Српском	/
Витални (опасни)	/	Наставак процеса стабилизације и придруживања (ЕУ)	/	/
Важни (озбиљни)	/	/	Сарадња са БиХ на основу Дејтонског споразума и сарадња са државама у региону које су чланице ЕУ	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

Коштуница констатује како Устав Србије, као прву и највишу обавезу, налаже свакој државној институцији да сачува суверенитет и територијални интегритет земље, па као „први програмски принцип рада Владе“ означава јасно дефинисање државне политике КиМ, односно да „ова Влада полази од чињенице да је државна политика према Косову дефинисана Уставом Србије, исказаном вољом народа на референдуму и усвојеним резолуцијама Народне скупштине“.³⁸⁾

3.2. Први експозе мандатара Мирка Цветковића (7. јул 2008.)

Мандатар Цветковић је у свом првом експозеу из 2008. године као „кључне елементи програма“ Владезначио: одређење за европску будућност Србије; неприхватање независности КиМ,

38) Исто.

неопходност јачања економије, јачање социјалне одговорности Владе, поштовање борбе против криминала и корупције и поштовање међународног права.

Слично као претходни мандатари, и Цветковић је у експозеу навео низ планова и циљева у вези са системом одбране/безбедности. Истакао је како реформа и јачање система одбране, као једнако значајан задатак у процесу демократске транзиције Србије, за стратешки циљ имају наставак изградње ефикасног и економски одрживог система одбране и изградњу модерне, професионалне и ефикасне војске, уз пуно учешће у програму Партнерство за мир и демократску контролу војске и снага одбране³⁹⁾ (табела 3).

Табела 3. Анализа првог експозеа Мирка Цветковића (2008)

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Неприхватање независности и очување АП Косово и Метохија у саставу Србије Поштовање борбе против криминала и корупције	/	/	/
Витални (опасни)	/	Опредељење за европску будућност Србије Неопходност јачања економије	/	/
Важни (озбиљни)	/	/	/	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

39) Експозе Мирка Цветковића (7. јул 2008), Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.

3.3. Други експозе мандатара Мирка Цветковића (14. март 2011.)

Мандатар Цветковић је у свом другом експозеу из 2011. године истакао како „приоритети Владе Србије, на основу којих је и формирана у јулу 2008. године, остају наравно непромењени“⁴⁰⁾ и у том смислу навео: пуну посвећеност што бржем уласку Србије у Европску унију; очување КиМ у саставу Републике Србије; развој привреде Србије и побољшање животног стандарда њених грађана; развој социјално одговорне државе и солидарног друштва; бескомпромисна борба против криминала и корупције; и пуну сарадњу са Хашким трибуналом⁴¹⁾ (табела 4).

Табела 4. Анализа другог експозеа Мирка Цветковића (2011)

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Неприхватање независности АП Косово и Метохија	Опредељење за европску будућност Србије	/	/
Витални (опасни)	Поштравање борбе против криминала и корупције	Неопходност јачања економије	/	/
Важни (озбиљни)	/	/	/	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

40) *Експозе Мирка Цветковића (14. март 2011)*, Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozeci-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.

41) Последњи приоритет Владе који се односи на „пуну сарадњу са Хашким трибуналом“ је делимично измењен у односу на приоритете из 2008. године, кад је био шире постављен и подразумевао „поштовање међународног права“.

3.4. Први експозе мандатара Ивице Дачића (26. јул 2012.)

Мандатар Дачић је у обраћању Народној скупштини 2012. године изложио оквир за рад будуће Владе који је представио као „списак задатака, циљева и обавеза будуће Владе“. Према мандатару Дачићу „највећи и најтежи проблем са којим се Србија суочава је демографско питање, заустављање биолошког пада и изумирање нације и стварање услова за пораст животне снаге народа (...) јер се у Србији сваке године роди четрдесет хиљада беба мање него што је број умрлих“ и „ако се овакав тренд настави, за два до три века најдаље, Србија ће остати празна.“⁴²⁾ Дачић је такође тешку економску и социјалну ситуацију означио као један од најтежих и највећих проблема и истакао како је економски опоравак и препород национални приоритет времена у коме живимо.⁴³⁾ Сви остали кључни циљеви, као што су европска будућност Србије, решавање питања Косова, регионална сарадња, борба против криминала и корупције, школство, здравство и други, зависе од тога да ли смо способни да обезбедимо економски опстанак наше земље⁴⁴⁾ (табела 5).

Табела 5. Анализа првог експозеа Ивице Дачића (2012)

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Демографско питање	Улазак у Европску унију	/	/
Витални (опасни)	Непризнавање независности КиМ	Економски опоравак	/	/
Важни (озбиљни)	Борба против криминала и корупције	/	/	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

42) *Експозе Ивице Дачића (27. јул 2012)*, Internet, <http://www.meravvlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.

43) У вези са овим мандатар Дачић је изнео конкретне податке: просечна нето зарада 340€ (чак и иза Албаније), 20% незапослених, исти број плата и пензија.

44) Исто.

Пријем Србије у Европску унију мандатар Дачић је означио као „општи цивилизацијски напредак наше земље“ и истакао значај убрзавања процеса евроинтеграција, уз максималне напоре за добијање датума за отпочињање преговора са ЕУ.⁴⁵⁾ Дачић је истакао потребу за спровођењем свега што је договорено у техничком дијалогу са Приштином и да је потребно наставити дијалог на политичком нивоу, уз учешће највиших државних функционера, али да Србија неће признати независност Косова.⁴⁶⁾ Питање КиМ решаваће се мирним средствима, унапређењем дијалога, уз поштовање демократских решења, уз прихватање резултата дијалога Београда и Приштине које је постигла претходна Влада.⁴⁷⁾

У погледу спољнополитичких опредељења, Дачић је истакао да Србија мора да води своју спољну политику на реалистичким и прагматичним претпоставкама и да ће сарађивати са свим земљама света у интересу Србије, дакле са свим европским државама, Сједињеним Државама, Русијом, Кином и свим факторима који обликују међународну политику, а на бази очувања националног идентитета и достојанства.⁴⁸⁾

3.5. Други експозе мандатара Ивице Дачића (30. август 2013.)

На самом почетку свог другог експозеа из 2013. године мандатар Дачић помиње „националне и државне интересе“, али у контексту да су они у свим бившим државама били доведени у питање због њиховог распада, сецесије КиМ, двоструких стандарда међународне заједнице и економског осиромашења. Мандатар Дачић као испуњење два велика политичка циља наводи почетак преговора са представницима КиМ и добијање датума отпочињања преговора за чланство у ЕУ, и истиче како је Србија „...данас призната као земља која има реч и којој се у ту реч верује“.⁴⁹⁾

Као национални приоритет Дачић истиче економски опоравак, „управо због тога што ће сви остали циљеви зависити од економског опстанка Републике Србије“.⁵⁰⁾ Већи део експозеа је посвећен набрајању проблема које је Влада наследила, као и истицању достигнућа претходне Владе, па Дачић истиче како је протеклих

45) Исто.

46) Исто.

47) Исто.

48) Исто.

49) *Експозе Ивице Дачића (30. август 2013)*, Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.

50) Исто.

годину дана ова Влада у изузетно тешким међународним околностима, без готово иједног савезника на западу, успела да направи вероватно и најкрупније кораке напред. „Почели смо да преговарамо са Приштином, отварајући сасвим ново поглавље за припаднике нашег народа на Косову и Метохији.“⁵¹⁾ Он је поновио како је „остварен вишедеценијски циљ јер је на Видовдан Европски савет одлучио да отпочне преговоре о приступању и чланству Републике Србије у ЕУ, без додатних услова.“⁵²⁾ Дачић је такође истакао и како Србија наставља енергичну борбу против криминала и корупције и како је у компликованог међународној ситуацији очекује борба за праведно решење косовског питања,⁵³⁾ заустављање економског суноврата и борба за свако ново радно место⁵⁴⁾ (табела 6).

Табела 6. Анализа другог експозеа Ивице Дачића (2013)

Основни интереси / Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Праведно решење косовског питања	Улазак у Европску унију	/	/
Витални (опасни)	Борба против криминала и корупције	Економски опоравак	/	/
Важни (озбиљни)	/	/	/	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

3.6. Први експозе мандатара Александра Вучића (27. април 2014.)

Експозе мандатара Вучића из априла 2014. године по обиму превазилази све дотадашње експозее. Експозе се у односу на остале истиче и у смислу операционализације мера које ће Влада предузети и конкретизације резултата које Влада планира да ост-

51) Исто.

52) Исто.

53) Можда је занимљив податак да мандатар Дачић у свом другом експозеу Косово спомиње само два пута, а Резолуцију 1244 не спомиње ни једном.

54) Исто.

вари. Вучић је у обраћању Народној скупштини у највећој мери био усмерен на планиране економске и институционалне реформе, о чему најбољу илустрацију даје чињеница да је операционализација ових циљева у три временске фазе обухватила 80% целокупног експозеа. Вучићев експозе напушта праксу набрајања општих циљева и њихову операционализацију, те је први део фокусиран на временске рокове („краткорочни“ – првих сто дана, „средњерочни“ – до краја текуће године, „дугорочни“ – од 2015. до 2017. године). Тек након тога мандатар Вучић истиче „акутна“ питања која могу да се сврстају у виталне националне интересе, а ту се пре свега мисли на питање КиМ и добре спољнополитичке односе са акцентом на региону „Западног Балкана“⁵⁵⁾ (табела 7).

Табела 7. Анализа првог експозеа Александра Вучића (2014)

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Косово и Метохија Енергетска безбедност	Обезбеђивање бољег животног стандарда (грађана) на дужи период	/	/
Витални (опасни)	Борба против (организованог) криминала и корупције Демографија	/	Добри односи у региону, Европи и свету	/
Важни (озбиљни)	/	/	/	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

Према Вучићу, „први и најважнији циљ ове владе јесте да трансформише српску економију у модерну, прилагођену новим глобализованим тржиштима 21. века. То је једини начин да се обезбеди бољи животни стандард на дужи период...“⁵⁶⁾ Очигледно је да су економски интереси фокус овог експозеа, док заступљеност ове области у експозеу говори о интензитету овог интереса који

55) У питању је „Западни Балкан“ као политички конструкт који не постоји као географски одређен регион.

56) *Експозе Александра Вучића (27. април 2014)*, Internet, <http://www.meravlade.rs/2012-2014/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.

може да се води као егзистенцијални или витални. Такође, „Стратешки циљ Србије јесте да подигне степен енергетске безбедности искоришћењем расположивих ресурса и конвенционалних необновљивих и обновљивих извора енергије.“ Имајући у виду да је у међувремену прекинут пројекат Јужног тока чији би један крак ишао кроз Србију, питање је да ли и како се наведени стратешки циљ променио и прилагодио. Вучић даље каже да ће „приоритети владе у области енергетске политике Републике Србије бити подизање енергетске безбедности и сигурности као и подизање свести код доносиоца одлука да је енергетска безбедност државе апсолутни приоритет“.⁵⁷⁾ Такође, Вучић је у експозеу детаљно представио будућу политику Владе према проблему КиМ, борби против корупције и организованог криминала, односима у региону и свету и проблемима негативног демографског развоја Србије.

3.7. Други експозе мандатара Александра Вучића (9. август 2016.)

Експозе, други по реду Александра Вучића, након парламентарних избора априла 2016. године, по обиму је превазишао претходни и био је фокусиран на десет кључних области: (1) евроинтеграције, спољна политика и национална безбедност, независност и дијаспора, (2) макроекономска стабилност и јачање привреде, (3) пословно окружење, правосуђе, јачање институција и ефикасност јавног сектора, (4) развој пољопривреде и села, (5) тржишно повезивање са регионом и светом, (6) реформа образовања и омладинска политика, (7) здравствена заштита, (8) људска права, наталитет и социјална одговорност, (9) управљање ризицима од елементарних непогода, животна средина и енергетска стабилност и (10) борба против криминала и корупције.⁵⁸⁾

Као и 2014. године, економска питања и институције чине највећи део експозеа, око 50% укупног садржаја, и у том смислу се као економски интерес највишег интензитета спомиње да је „основни задатак нове Владе (...) напредак Србије у свакој сфери, са основним циљем побољшања животног стандарда за све њене грађане.“⁵⁹⁾ У операционализацији овог интереса као циљеви могу да се издвоје макроекономска стабилност, подршка инвестицијама и извозу, запошљавање, развој малих и средњих предузећа, итд. Овај циљ је стављен у контекст чланства у ЕУ „као једног од стра-

57) Исто.

58) *Програм Владе Републике Србије (9. август 2016)*, Internet, <http://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/ekspoze090816cyr.docx>, 10/09/2016.

59) Исто.

тешких опредељења Владе...⁶⁰⁾ Као један од приоритета спољне политике Вучић наводи „афирмацију Републике Србије као стожера регионалне сарадње“⁶¹⁾ што може да се посматра као интерес виталног интензитета. Поред тога, ангажовање „на очувању права и интереса српског народа у региону“⁶²⁾ такође може да се посматра као витални интерес (табела 8).

У области националне безбедности Вучић прво наводи потребу за ревизијом садржаја стратегијског оквира у области безбедности и одбране као витални интерес, а затим развој система одбране и сарадњу са другим државама и међународним организацијама и институцијама у овој области, као интерес озбиљног интензитета. Питање КиМ и даље је егзистенцијални интерес према експозеу: „Нећемо признати једнострано проглашену независност наше јужне покрајине, али ћемо у интересу регионалне стабилности и што бољих српско-албанских односа наставити дијалог Београда и Приштине.“⁶³⁾

Табела 8. Анализа другог експозеа Александра Вучића (2016)

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Косово и Метохија	Побољшање животног стандарда грађана Европске интеграције	/	/
Витални (опасни)	Осавремењавање стратегијских докумената у безбедности и одбрани Борба против криминала и корупције	/	Боље позиционирање на регионалном, европском и међународном плану Очување права и интереса српског народа у региону	/

60) Исто.

61) Исто.

62) Исто.

63) Исто.

Важни (озбиљни)	Развој система одбране и сарадња у овој области са другим државама, међународним организацијама	/	/	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

3.8. Експозе мандатарке Ане Брнабић (28. јун 2017.)

Ана Брнабић представила је експозе јуна 2017. године у својству мандатарке коју је предложио председник Републике Александар Вучић. Пошто је у питању био избор Владе коју је бирао исти сазив Народне скупштине од 2016. године, експозе који је мандатарка Брнабић презентовала у мањој мери одудара од последњег експозеа Александра Вучића. Садржи шест циљева: (1) повезивање Србије са Европом и светом, (2) бржи привредни раст, (3) повећање ефикасности јавних услуга, (4) заштиту људских права и безбедност, (5) дигитализацију и (6) образовање.

Као главни стратешки циљ наводи се приступање ЕУ, што је и прва реченица у тексту експозеа, те се може посматрати као економски интерес највишег интензитета. Питање КиМ такође је високо позиционирано, с тим да је у периоду након потписивања Бриселског споразума овај циљ више фокусиран на реализацију договорених питања, као што је успостављање Заједнице српских општина на северу КиМ (табела 9).

Интереси Србије експлицитно се спомињу у првом и четвртој циљу, у више различитих потциљева. У делу Партнерства широм света, каже се следеће: „Заједно ћемо континуирано радити на ефикасној промоцији и реализацији спољнополитичких приоритета и интереса Србије, имајући у виду да је наш циљ убрзана интеграција у ЕУ уз очување територијалног интегритета и суверенитета земље, као и заштита наших државних интереса на међународном плану.“⁶⁴ Даље, у делу Блиска сарадња са земљама у региону каже се „да ће Влада Србије наставити да се ангажује на

64) Програм Владе Републике Србије кандидата за председника Владе Републике Србије (28. јун 2017), Internet, http://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/ekspozemandatarke-ane-brnabic280617_cyr.pdf, 15/07/2017.

очувању права и интереса српског народа у региону.⁶⁵⁾ У делу Косово и Метохија истиче се заштита интереса и безбедности Срба у покрајини, што не одступа ни од једног од претходних експозеа. У делу који се односи на људска права и безбедност спомиње се обавеза заштите националних интереса, одбрана граница и осигурање безбедности свих грађана и грађанки Србије.⁶⁶⁾ Такође, као области од националног интереса највишег приоритета препозната су питања садржана у преговарачким поглављима 23 и 24, односно реформа правосуђа и основна права, и питања правде, слободе и безбедности.

Табела 9. Анализа експозеа Ане Брнабић (2017)

Основни интереси Интензитет интереса	Одбрамбени интереси	Економски интереси	Интереси у региону „Западног Балкана“	Идеолошки интереси
Егзистенцијални (критични)	Косово и Метохија Реформа правосуђа, основна права, правда, слобода и безбедност	Приступање Европској унији	/	/
Витални (опасни)	/	Макро-економска стабилност Реформа јавних финансија	Очување права и интереса српског народа у региону	/
Важни (озбиљни)	/	/	/	/
Маргинални (узнемирујући)	/	/	/	/

4. ЗАКЉУЧАК

Почеци тематизације понашања малих држава у науци о међународним односима и студијама безбедности везују се за период 1960-их година, односно за период интензивнијег конституи-

65) Исто.

66) Исто.

сања и теоријског уобличавања ових научних дисциплина. Национални интерес свакако представља један од кључних појмова, а према појединим представницима реалистичког приступа и најважнији појам јер омогућа трагање за одговором на питање: „Шта је то што државе заиста желе да остваре у односу на друге државе?“, а што је кључно у проучавању понашања малих (и не само малих) држава. У раду је зато представљен национални интерес као аналитички појам, направљен је краћи преглед становишта релевантних аутора (углавном представника реалистичког теоријског приступа) и представљене су две матрице за анализу националног интереса: Френкелова и Нектерлајнова, где друга представља јаснији, прецизнији и разрађенији оквир за анализу националног интереса. Велика предност Нектерлајнове матрице је што омогућава и самеравање националних интереса, односно сагледавање значаја који доносиоци одлука и креатори безбедносне политике придају конкретним интересима означавајући их као: егзистенцијалне (критичне), виталне (опасне), важне (озбиљне) и маргиналне (узнемирујуће) (табела 1).

Ипак, и ова матрица има одређене недостатке, бар у односу могућности анализе националних интереса малих држава, јер подразумева питања „интереса светског поретка“ и „идеолошких интереса“, а који су по правилу резервисани за глобалне силе (велике силе и суперсиле). Имајући то у виду, извршена је адаптација Нектерлајнове матрице, која је прилагођена природи, односно капацитетима малих држава и ономе што те државе могу пројектовати као своје националне интересе, тако да су „интереси светског поретка“ замењени „регионалним интересима“, јер мале државе немају глобални домашај моћи, већ у најбољем случају могу утицати на односе у региону и наравно бити погођене регионалним проблемима (табела 2).

У раду је примењена адаптирана Нектерлајнова матрица за квалитативну анализу националних интереса Републике Србије (мале државе) у експозеима мандатара Владе од 2007. до 2017. године, како би се утврдио национални интерес Републике Србије, испитала адекватност адаптиране Нектерлајнове матрице за анализу, проверила претпоставка о ограничености националних интереса малих држава на „круто језгро“ (и могућност уопштавања оваквих налаза), и испитао сазнајни потенцијал националног интереса као аналитичког појма.

Иако је сваки од експозеа сагледаван у конкретном и тада актуелном контексту политичких, економских и пре свега безбедносних дешавања у земљи и региону, и иако је сваки од мандатара

ра уносио и неке субјективне елементе у одређење националних интереса („програмски циљеви“, „приоритети рада Владе“ и сл.), одређене правилности је ипак могуће утврдити и извести генералне закључке. Најважнији национални интерес Републике Србије од 2007. године, бар према анализи експозеа мандатара Владе, је везан за физички опстанак државе, односно заштиту територијалног интегритета Републике Србије. Готово сви мандатари од 2007. године су најважнији (национални) интерес везивали за Косово и Метохију и у зависности од конкретних околности, али и личних афинитета, као и на бази процене шта је могуће у датим условима, у односу на тај проблем формулисали одређену политику, односно мере за остваривање тог националног интереса.

Тако, на пример, Коштуница користи најшире одређење означавајући их као „активности у вези са КиМ“ и „питање КиМ“, а које је углавном подразумевало пролонгирање решавања статуса „јужне српске покрајине“, где је нарочито друга Коштуничина Влада позната по политици „стандарди пре статуса“. Након једностраног проглашења независности Косова и Метохије, Цветковић (у оба експозеа) и Дачић (у првом експозеу) своју политику према овом националном интересу формулишу кроз мере усмерене на „непризнавање независности КиМ“. У каснијим експозеима, такође под утицајем новонасталих околности које су у највећој мери везане за потписивање Бриселског споразума и почетак „бриселског дијалога“, долази и до промене политике мандатара према косовском проблему, па тако Дачић у свом другом експозеу говори о „праведном решењу косовског питања“, Вучић о „наставку дијалога Београда и Приштине“, а Брнабић о „континуитету рада са претходном Владом“.

У анализираним експозеима готово да постоји консензус и у погледу приоритизације „борбе против организованог криминала и корупције“ као другог кључног приоритета Владе, или језиком науке о међународним односима речено другог националног интереса који се може подвести под „круто језгро“ националних интереса.

У оквиру националних интереса који се односе на област економије, сви интереси српских мандатара се могу свести на циљеве везане за „улазак у Европску унију“ и „унапређење економије“,⁶⁷⁾ а где унапређење економије свакако представља део минималних захтева у погледу остварења националних интереса

67) У оквиру овог циља поједини мандатари су већи или мањи акценат стављали на: унапређење домаће производње, директне стране инвестиције, смањење стопе незапослености, подизање животног стандарда грађана и сл.

у области економије који је својствен свим државама и због чега се може подвести под „круто језгро“ националних интереса. „Улазак Србије у ЕУ“, као и интеграција других држава у неке међународне или међувладине организације по правилу не представља „круто језгро“ националних интереса, чак и кад интеграција није интеграције ради, него превасходно усмерена на неке конкретне економске, политичке, па чак и безбедносне циљеве. У том смислу чланство Републике Србије у Европској унији не би се могло означити као „круто језгро“ националних интереса у оном смислу како се тај појам одређује у теорији међународних односа.

Супротно очекивањима, Република Србија, бар према резултатима анализе експозеа, не показује претерано интересовање за дешавања у региону. У највећем броју случајева, такви интереси, уколико и постоје, нису уопште саопштени од стране мандатара (Цветковић у оба експозеа и Дачић у оба експозеа), а уколико и јесу најчешће се свде на општа места као „добри односи у региону“ (први експозе мандатара Вучића). Ипак, потврда адекватности примене адаптиране Нектерлајнове матрице у анализи је у пуној мери дошла до изражаја управо у односу на интересе у региону, јер омогућава не само утврђивање значаја који мандатари придају појединим (националним) интересима, него и одређена ограничења, селективност и субјективност који мандатари могу имати у односи на конкретна питања, односно интересе. Тако на пример Вучић у другом експозеу и Брнабић изражавају спремност за „очување права и интереса српског народа у региону“. Или, Коштуница који је у другом експозеу још експлицитнији према регионалним актерима у односу на које је изразио спремност за сарадњу инсистирањем на „специјалним и паралелним везама са Републиком Српском“, „сарадњом са БиХ на основу Дејтонског споразума“ и „сарадњом са државама у региону које су чланице ЕУ“, а чиме је имплицитно искључио могућност сарадње са Хрватском и Албанијом (које у том тренутку нису биле чланице ЕУ), Црном Гором и Македонијом.

Сасвим очекивано за мале државе, Република Србија бар према резултатима анализе експозеа, не пројектује било какве циљеве у односу на идеолошку димензију националних интереса. То је нарочито важан налаз имајући у виду да су се у протеклих 10 година на позицији мандатара Владе Републике Србије смењивали актери са леве и десне стране политичког, односно идеолошког спектра.

Имајући све претходно наведено у виду, може се констатовати да појам национални интерес има велики сазнајни потенцијал

и да представља важну аналитичку алатку у проучавању малих (и не само малих) држава. У односу на оно што мандатари означавају као „приоритете рада Владе“, „програмске циљеве“ и сл. са једне стране, и значења које појам националних интереса има у науци о међународним односима са друге стране, може се констатовати да постоји њихова велика сагласност, односно подударност. Оно што мандатари у анализираним експозеима означавају као приоритете рада Владе најчешће се може изједначити са оним што теоретичари међународних односа означавају као „круто језгро“ националног интереса, чиме је основна претпоставка у раду у највећој мери потврђена. Једино одступање у том смислу је везано за економске националне интересе које се односе на „улазак Србије у ЕУ“, јер се интеграције малих држава у различите међународне или међувладине организације најчешће не подводе под „круто језгро“ националних интереса. У свим осталим случајевима, као и у односу на све друге димензије националног интереса Републике Србије, ова претпоставка је потврђена.

Конечно, у раду је потврђена и адекватност примене адаптиране Нектарлајнове матрице, што је посебно илустровано анализом националних интереса Републике Србије у региону. А нарочито охрабрује могућност примене ове адаптиране матрице у анализи конкретних мера које су касније уследиле, а које је на пример Влада Републике Србије предузимала на темељу експозеа и у њима представљених националних интереса. Садржај овако замишљеног истраживања би требало да обухвати све мере које је одређена Влада у свом мандату предузела, а циљ оваквог истраживања би се свакако односио на то да ли се заиста спроводи (и са колико успеха) оно што је у експозеу означено као „приоритет рада Владе“, односно као национални интерес.

ЛИТЕРАТУРА

- Бајагић Младен, Ружић Маја, „Концепт националног интереса у теорији међународних односа“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2014, стр. 159-175.
- Експозе Александра Вучића (27. април 2014)*, Internet, <http://www.meravlade.rs/2012-2014/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.
- Експозе Војислава Коштунице (15. мај 2007)*, Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.
- Експозе Ивице Дачића (27. јул 2012)*, Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.

- Експозе Ивице Дачића (30. август 2013), Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.
- Експозе Мирка Цветковића (14. март 2011), Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.
- Експозе Мирка Цветковића (7. јул 2008), Internet, <http://www.meravlade.rs/svi-ekspozei-premijera-srbije-od-1990-do-2014/>, 15/07/2016.
- Липовац В. Милан, *Национална безбедност Републике Србије у регионалном безбедносном поткомплексу Западни Балкан (докторска дисертација)*, Факултет безбедности, Београд, 2016.
- Липовац Милан, Димитријевић Р. Иван, „Национални интерес као аналитички концепт: могућности за анализу националног интереса Србије“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 4/2015, стр. 87-108.
- Програм Владе Републике Србије (9. август 2016), Internet, <http://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/ekspoze090816cyr.docx>, 10/09/2016.
- Програм Владе Републике Србије кандидата за председника Владе Републике Србије (28. јун 2017), Internet, http://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/ekspoze-mandatarke-ane-brnabic280617_cyr.pdf, 15/07/2017.
- Стратегија националне безбедности Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 88/09.
- Baehr Peter R., “Small States: A Tool for Analysis?”, *World Politics*, Cambridge University Press, 3/1975, стр. 456-466.
- Elman Miriam F., “The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in Its Own Backyard”, *British Journal of Political Science*, Cambridge University Press, No. 2/1995, стр. 171-217.
- Fox Annette B., “The Small States in the International System, 1919-1969”, *International Journal*, Toronto, 4/1969, стр. 751-764.
- Frankel Joseph, *National Interest*, Praeger Publishers, New York, 1970.
- Gore Lance L.P., “Forging a Sino-Russo Alliance: Analysis with a Hybrid Theoretical Framework”, *China: An International Journal*, National University of Singapore, no. 1/2017, стр. 140-162.
- Keohane Robert O., “Lilliputians’ Dilemma: Small States in International Politics”, *International Organization*, 2/1969, стр. 291-310.
- Nuechterlein Donald E., “National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making”, *British Journal of International Studies*, Political Studies Association, London, No. 3/1976, стр. 246-266.
- Rothstein Robert L., *Alignment, Nonalignment, and Small Powers: 1945-1965*, Institute of War and Peace Studies, School of International Affairs, Columbia University, 1966.
- Sarateanu Valerica-Iulian, *State behavior during the Ukrainian crisis: the perspectives of Romania, France, and the United States*, US Army School for Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, 2016.

Williams Simon, *The Role of the National Interest in the National Security Debate* (Dissertation), Royal College of Defence Studies, London, 2012.

Ivan R. Dimitrijevic, Milan Lipovac

NATIONAL INTERESTS OF THE REPUBLIC OF SERBIA: ANALYSIS OF KEYNOTE ADDRESSES OF PRIME MINISTER NOMINEES FROM 2007 TO 2017

Resume

In previous research we were dealing with the national interest as an analytical concept, where we gave a detailed review of different relevant authors' perspectives about the concept of national interest, and provided with suggestions for the analysis of the national interests of the Republic of Serbia, through analysis of the National Security Strategy, analysis of keynote addresses of Prime Minister nominees, and analysis of statements from official Government representatives. We also gave a review of two most common tools for analysis of national interests – matrices developed by Joseph Frankel and Donald E. Nuechterlein in 1970s, and we focused on Nuechterlein's division of national interest by two criteria. The first one identifies basic interests of one state (defense, economy, world order, and ideology), and the second one identifies the intensity of the former (existential, vital, major, and peripheral).

In this paper, we analyzed the national interest of the Republic of Serbia in a manner stated through keynote addresses (Government programmes) of Prime Minister Nominees from 2007 to 2017, which included eight Programmes overall. The main objective of this paper was to test the cognitive potential of the national interest, with the basic hypothesis that the national interest of small states is linked with the so-called "hard core of national interest" as implied by the Realists (Morgenthau), which is related to the issues of survival.

First we gave a review of the thematization of small states in Realist literature, where we recognized the key period when small states became a focus of research for several theorists (Robert Rothstein, Annette B. Fox, Robert O. Keohane, Peter R. Baehr, Miriam F. Elman, and Kenneth Waltz). Then we gave a brief recapitulation of the importance of national interest as an analytical concept, with an end view of Frankel's and Nuechterlein's contribution to the development of its analytical potential. We have chosen the Nuechterlein's matrix,

so that our scope for analysis was the Adjusted Nuechterlein's matrix – the world order interests for great powers were reduced to the level of regions for small states. In case of Serbia, it is the “Western Balkans” and Europe. The Adjusted Nuechterlein matrix was then applied to operationalized structure of these addresses (Programmes). We conducted the qualitative analysis of the Keynote addresses' content, firstly through the list of priorities given, then through the analysis of how the author of the Programme labeled specific issue (“of high priority”, “of utmost importance”, etc.), and lastly, in what context the expression “national interest” have been used. In the analysis of the national interest of the Republic of Serbia through Government programmes, we considered the following conditions: the state strength through small states concept in International Relations theories, and the specificities of the Republic of Serbia in relation to immediate (“Western Balkans”) and wider (European) environment.

Our findings showed us that there are two regularly mentioned priorities of the highest intensity (existential interests): Kosovo and Metohija, and the process of accession to the European Union, with a few more priorities only once mentioned as the highest ones – demographical issue and energy security. Combined existential and vital included the fight against organized crime and corruption, economic recovery, and the improvement of relations with neighboring countries. Our conclusion is that existential interests are primarily focused on values related to survival, which is in accordance with the Realist “hard core of international relations”.

Keywords: small states, national interest, “hard core”, analytical concept, keynote addresses of Prime Minister Nominees, the Republic of Serbia

* Овај рад је примљен 01. августа 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 22. августа 2017. године.